

International Journal of Academic Value Studies

ISSN : 2149 - 8598
www.javstudies.com

International Journal of Academic Value Studies, 2016 / 2 (2): 12-19.

Türkiye’de Erkekler ve Erkeklikler: Jeff Hearn ile Ulusötesi Yaklaşımlar

Öğr.Gör.Dr. Gökçesu AKŞİT¹

Arş.Gör. Berfin VARİŞLİ²

¹Maltepe Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi Öğretim Elemanı, gokcesuaksit@maltepe.edu.tr

²Maltepe Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi Öğretim Elemanı (Doktora Öğrencisi), berfinvarisli@maltepe.edu.tr

Öz

Ülkemizde Eleştirel Erkekler ve Erkeklikler İncelemeleri alanı toplumsal cinsiyet ve kültürel çalışmaları birleştiren ve gittikçe yaygınlaşan bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu makalede alanın kurucusu sosyolog ve ekonomist Jeff Hearn’ün kırk yılı aşkın süredir devam eden çalışmalarındaki “ulus ötesi” vurgu, farklı örneklerle incelenmeye çalışılmıştır. Hızla değişen siyasi, kültürel, ekonomik konjonktürün de etkisiyle bizce bu tarz çok kültürlü çalışmaların önemi giderek artmaktadır. Hearn’ün feminizm içinde erkekleri eleştirel bir bakış açısıyla çalışırken başvurduğu uluslararasılık, özellikle küresel pek çok değişimin odağında olan Suriyeli mülteciler konusunu Türkiye’de çalışırken başta sağlık ekonomisi ve mikroekonomi olmak üzere, organizasyon, toplumsal değişim ve kültürel etkileşimi anlamak açısından oldukça yararlıdır.

Anahtar Kelimeler: Ulusötesilik, Jeff Hearn, Eleştirel Erkekler ve Erkeklikler İncelemeleri, Türkiye’deki Suriyeli mülteciler, Organizasyon.

JEL Kodları : Y2, D11, R11.

Men and Manculinties in Turkey: Transnational Approaches with Jeff Hearn

Abstract

The field of Critical Studies of Men and Masculinities which unites gender and cultural studies is spreading in our country. In this article we try to analyse, by giving several examples of the concept of “transnationality” that Jeff Hearn, both a sociologist and an economist, emphasises in his work for more than forty years, as the founder of the field. With the effect of rapid change in cultural, economical and political conjecture, we believe, the influence of such multi-cultural studies gains importance. Hearn refers to transnationality when critically studying men and masculinities as a part of feminism. We argue that such perspective is highly useful especially in studying the Syrian refugees in Turkey who are at the center of the organisational, social and cultural changes especially in health economics and microeconomics in the global focus.

Keywords: Transnationalism, Jeff Hearn, Critical Studies on Men and Masculinities, Syrianrefugees in Turkey, Organisation.

JEL Classification: Y2, D11, R11.

1. GİRİŞ

Bu çalışma, 11-13 Eylül 2014 tarihinde İzmir’de düzenlenen 1. Uluslararası Erkekler ve Erkeklikler Sempozyumu sırasında gerçekleşen ve hemen sonrasında Fe Dergi’de *Türkiye’de Eleştirel Erkekler ve Erkeklikler Konusunu Feminizm içinde Çalışmak: Jeff Hearn ile Erkekler ve Erkekliklere Ulusaşırı Yaklaşımlar üzerine bir Röportaj* ismiyle yayımlanan yazının, bir yeniden ele alınma denemesidir (Akşit ve Varışlı, 2014b). Üzerinden geçen iki yıl içinde Hearn’ün “ulusötesilik” vurgusu üzerinden yürüttüğümüz alan çalışmaları, pratikte bu söyleşi üzerine oldukça fazla düşünmemize yol açtı. Ulusötesilik bizce göç, feminizm, sağlık çalışmaları ve politikalarında temel bir önemde görünmektedir.

Fe Dergi¹ için 2014 yılında yapılan söyleşide Hearn, Eleştirel Erkekler ve Erkeklikler İncelemeleri adını verdiği çalışma alanındaki ana hatlarını anlatmıştır:

“Erkekler ve erkeklik araştırmaları yapan feminist kadınlar var. Bu, feminizmin bir parçası. Ve bu açılış konuşmasında da bahsetmediğim, korkunç bir terim olan Erkekler Çalışmaları (Men’s Studies)’nın erkekler üzerine mi çalıştığı yoksa erkeklere ait çalışmaları mı kapsadığına dair karışıklıkla ilgili? Özne olarak erkeklerle mi ilgili yoksa nesne olarak erkeklerle mi? İşte bu sorular feminizmin ve feminist teori ve aktivizmin parçasıdır” (Akşit ve Varışlı, 2014b).

Dolayısıyla Hearn’e göre erkekler ve erkeklikler çalışmaları feminizmin ilgi alanlarından biridir ve bu alan sadece tek tip, tahakküm kuran bir erkeklik anlayışından ziyade, farklı erkeklikleri de incelemelidir. Bu bağlamda, sınırları ve kategorileri olan, örnek olarak “Erkeklerin Çalışmaları”nı (Men’s Studies) gösterdiği bir erkeklikler çalışmalarına karşı çıkmakta ve bu çalışma alanının tüm farklı erkekler ve erkeklikler biçimlerini de kapsayan geniş perspektifli Eleştirel Erkekler ve Erkeklikler İncelemeleri (EEEİ) (Critical Studies on Men and Masculinities) alanı olarak adlandırılması gerektiğine inanmaktadır (Akşit ve Varışlı 2014b; 2016; Hearn ve Hein, 2015).

Bununla beraber, Hearn’ün de altını çizdiği üzere erkekler ve erkeklikler üzerine yapılan çalışmalardan en önemlilerinin bazıları feminist kadınlara aittir (Kandiyoti, 1997; Şenlikoğlu, 1999; Enloe 2003; Sancar, 2009; Hooks, 2012). Yani erkekler ve erkeklikler feminizm ya da toplumsal cinsiyet çalışmalarından ayrı görülmemelidir. Dolayısıyla Hearn’e göre feminizm ve erkeklikler çalışmalarının çözüm aradığı sorunlar aslında bir kesişim kümesinden başka bir şey değildir. Hearn, birçok çalışmasında olduğu gibi feminizm şemsiyesi altında var olan toplumsal cinsiyet çalışmaları, kadın çalışmaları ve erkekler ve erkeklikler çalışmalarının arasındaki kesişimsellik vurgusunu ön plana çıkarır. Kesişimsellik kavramı Hearn’ün çoğu çalışmasında altını çizdiği temel kavramlardan biridir ve Hearn’e göre sosyal, iktisadi ve idari bilimler, feminist metodoloji bakış açısıyla ortaya konan toplumsal cinsiyet çalışmaları, farklı kavram, konu ve konu başlıkları bir arada düşünülmeden eksik kalacaktır (Hearn, 2011; Hearn, 2012; Hearn, 2014; Hearn ve Hein, 2015).

Bu kavram ve konu başlıklarının biraradalığı ve ortak noktalarını bulmak ve bu ortaklıklar üzerinden analiz yapmak, ortaya konan çalışmanın da zenginliğini artıracaktır. Bu ortaklıklar her zaman pozitif sonuçlara götürmemekte, toplum içinde bireylerin maruz kaldığı kimi negatif durumu da ortaya çıkarmaktadır. Kavramın ilk kez bir akademik çalışmada kullanımı da bu tür bir negatif durumu anlatmak amacını taşımaktadır. Kimberlé Crenshaw tarafından ortaya atıldığı haliyle kesişimsellik kavramı bu şekildedir; cinsiyet ve ırk arasındaki ayrımcılığı katlayan ilişkilere vurgu yapmak üzere kullanmıştır (Crenshaw, 1989). Crenshaw’a göre, ABD’de yaşayan siyahi kadınların deneyimleri ve mevcut durumları beyaz kadınlardan farklıdır. Crenshaw’un siyah kadınlar özelinde altını çizdiği kesişimsellik, pek çok toplumda

¹Ankara Üniversitesi Kadın Çalışmalarının yılda iki kez yayımlanan hakemli dergisi. Söz konusu söyleşinin yer aldığı sayıya ve derginin diğer sayılarına <http://cins.ankara.edu.tr/20142.html> adresinden ulaşılabilir.

örneklerini bulmaktadır ve başka çalışmaların konusudur² ancak en temelde bireyin kimliğini oluşturan ırkı/milleti, cinsiyeti, yaşı, eğitim durumu, sosyo-ekonomik statüsü vb. değişkenleriyle oluşan kimlik katmanları nedeniyle maruz kaldığı ayrımcılığın seviyesinin ve şiddetinin artması durumunu işaret etmektedir.

Çağımızda yoğun göç ile bireyin kimlik inşasını oluşturan katmanlar arasındaki sınırlar bulanıklaşmış, göçmenler ve mülteciler içinse çoğu zaman çok daha karmaşıklaşmıştır. Crenshaw’ın savından yola çıkacak olursak eğer, göçmen olmak ayrımcılığa uğrama olasılığını katlamaktadır. Farklı uluslardan bireylerin zorunlu göçler nedeniyle bir araya gelerek oluşturdukları ulusötesi toplumları anlamak, bu bireylerin kimi zaman benzerliklerini, kimi zaman çatışmalarını içinde barındıran kültürel etkileşimlerini anlamak açısından gereklidir. Bu ulusötesi vurgu, sınırların ortadan kalktığı dünyada, bir yandan organizasyon, çalışma alanlarını, diğer yandan da sağlık, refah ve kamu ekonomisini de etkilemektedir. Denilebilir ki bu çalışma alanlarında da ulusötesi vurgunun önemi gün geçtikçe artmaktadır. Hearn de ulusötesi çalışmaların önemini anlatırken bu gerekliliğin altını çizmektedir (Hearn, 2014; Hearn, 2015). Hearn, ulusötesi ve kesişimsellik kavramlarını, eleştirel erkekler ve erkeklikler incelemelerini de kapsayan bir feminist hareket için kullanmış ve tekil bir feminizm yerine “feminizm-ler” terimini kullanmıştır. Dolayısıyla Hearn, feminizmler derken eleştirel erkekler ve erkeklikler çalışmalarını da içinde barındıran, tekçi olmayan, çoğulcu ve kapsayıcı bir feminizm anlayışının altını çizmektedir.

2. ERKEKLER ve ERKEKLİKLER

Hearn’ün kesişimsellik konusuna verdiği önemin bir örneği “Erkekler Çalışmaları (Men’s Studies)” terimine olan eleştirisinde de ortaya çıkmaktadır. Ona göre bu sıkça kullanılmasına rağmen yanlış terimdir ve bu terim, Kadın Çalışmaları veya Toplumsal Cinsiyet Çalışmaları veya Cinsiyet Çalışmaları alanlarından ayrı bir “Erkekler Çalışmaları” olduğu fikrini uyandırmaktadır (Akşit ve Varışlı, 2014b). Denilebilir ki Hearn konulardaki ayrımlar, farklılıklar ve farklı adlandırmalar yerine biraradalıklar, benzerlikler ve kesişimselliklerin peşindedir. Dolayısıyla ona göre önemli olan ayrımlar değil ilişkililer diyebiliriz. İşte bu nedenden dolayı bunu “Eleştirel Erkekler ve Erkeklikler İncelemeleri” (EEEİ) olarak tanımlamanın uygun olduğu düşünülmektedir. Ancak burada da Hearn’ün kesişimsellik vurgusu ön plana çıkmaktadır; Hearn, bağımsız bir erkekler incelemesine de karşı çıkarak, bu alanda mutlaka disiplinler arası bir yaklaşımın varlığına ihtiyaç olduğunu belirtmektedir;

Ama fikrimi sorarsanız; (üniversitelerde) bağımsız“ bir erkek incelemeleri” bölümünün kurulmasına şiddetle karşı çıkarım. Çünkü zaten bir şekilde yıllardır ve hatta yüzyıllardır yapılan hemen hemen tüm akademik çalışmalar ve araştırmalar esas olarak, açıkça olmasa da erkekler hakkında yapıldı. Örneğin, bir disiplin olarak tarih, genellikle erkek tarihçileri ön plana çıkardı, erkeklerin başarılarını ve savaşlarını konu edindi vs. Klasik bir örnek vermek gerekirse, kütüphaneler, üniversite kütüphaneleri erkekler hakkında yapılan çalışmalarla dolup taşıyor. Ama bu çoğu zaman aleni bir şekilde yapılmıyor. Bu erkek bilincini artıracak gruplar ya da daha basit bir deyimle erkek grupları kurmakla aynı şey (Akşit ve Varışlı, 2014b).

Türkiye’de Hearn’ün sözünü ettiği erkekler ve erkeklikler ile ilgili gruplar mevcuttur. Bunlara örnek olarak, farklı disiplinlerden akademisyenlerin ve araştırmacıların bir araya gelerek kurduğu ve yılda iki kez yayımlanan hakemli dergi Erkeklikler: Kimlik ve Kültür Dergisi³ mutfağında olan Eleştirel Erkeklik İncelemeleri İnisyatifi, erkekleri ve erkeklikleri farklı

²Makale yazarlarından birinin doktora tezi Katmerli Ayrımcılık: 65 Yaş Üstü Kişilerle Yapılan Niteliksel Araştırma, İstanbul Sancaktepe ve Şişli 2015-2016 adı altında Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Anabilim Dalında Prof. Dr. Belma Akşit’in tez danışmanlığında yürütülmektedir. Prof. Akşit’in 2015 yılında yaptıkları bir özel görüşmede ortaya attığı “katmerli ayrımcılık” kavramı Crenshaw’ın “kesişimsellik” kavramıyla paralellik içindedir.

³Dergiye <http://www.masculinitiesjournal.org/> adresinden ulaşılabilir.

açılardan tartışmayı amaçlayarak farklı etkinlikler ve atölyeler düzenleyen Erkek Muhabbeti⁴ve özellikle kadına şiddet vakalarına karşı duruşları ile bilinen Biz Erkek Değiliz İnisyatifi⁵ bunlardan birkaçıdır. Ayrıca Ankara Üniversitesi Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezi (KASAUM) ve KASAUM’daki akademisyenler tarafından çıkarılan Fe Dergi de konu ile ilgili ufuk açıcı makalelere yer veren bir hakemli dergidir. Dolayısıyla bu saydığımız merkezler ve inisiyatifler belirli zamanlarda konferanslar organize etmekte ve eleştirel erkekler ve erkeklikler üzerine çalışan kişileri bir araya getirerek alana büyük katkılar gerçekleştirmektedirler.

Hearn kimilerinin bu örneklerde olduğu gibi feminizm yanlısı (pro-feminist), kimilerinin de feminizm karşıtı (anti-feminist) düşünceyi benimseyen bu grupların faaliyetleri için “toplumsal cinsiyet bilinçli” (gender-conscious) terimini kullanmayı tercih etmektedir (Holmgren ve Hearn 2009). *Toplumsal cinsiyet bilinçli birey* olmak fikri kesişimsellik fikri ile doğrudan bağlantılıdır. Nasıl ki kesişimsellik tekliğe, sınırları kesin kategorilere ayrılmış olma haline, zıtlıklara karşı ise toplumsal cinsiyet bilinci de toplumsal cinsiyet kategorilerinin net bir şekilde belirli olmasına, kimi kategorilerin makul ve makbul, kimi kategorilerin marjinalleştirilip çember dışında itilmesi durumuna karşıdır. Toplumsal cinsiyet bilinçli birey, insanları cinsiyet kategorileri içine sığdırmaksızın eşit olduğuna inanan ve bunu yaşam pratiğine aktaran bireydir (Holmgren ve Hearn, 2009).

Organizasyonel olarak düşündüğümüzde toplumsal cinsiyet bilinçlilik Hearn’ün 2014’te kadınların yönetsel kariyerleri ile ilgili yaptığı ‘Cinsellik, Organizasyonlar, Organizasyon Cinselliği’ (Sexualities, Organisations, Organisation Sexuality) isimli çalışmada da görülebileceği üzere önemli yer tutmaktadır. Bir başka çalışmada (Hearn vd., 2015) kadınların organizasyonel alanlarda görünmez bariyerlerle sınırlandırılmış olduklarını anlatmaktadır. Bunlar ‘camdan tavan’ ve ya ‘camdan labirent’ kavramları ile gösterilmeye çalışılmıştır. ‘Toplumsal Cinsiyet ve Feminist Bilgi İnşasını Çerçevelemek’ (Reframing Gender and Feminist Knowledge Construction) isimli bu çalışmada Hearn ve arkadaşları pazarlama ve müşteri araştırmalarında toplumsal cinsiyet bilinçliliği önermişler ve yönetimde yer alan kadınların bu görünmez duvarlarla çoklu baş etme stratejilerini özendirmişlerdir. Benzer bir çalışma Türkiye’de akademi içinde yönetsel görevlerde yer alan kadınlar için 2014’te bu makalenin yazarları tarafından gerçekleştirilmiştir (Akşit ve Varışlı, 2014a) . Türkiye akademik ortamında da kadınların yönetsel görevlere gelmekte zorluklar yaşadığı, hem birbirleriyle hem de erkeklerle olan ilişkilerinde kendini sürekli tekrar eden ataerkil kodlar olduğu söylenebilir. Çalışmada bu kodlar ‘performatiflik’ ve ‘habitus’ kavramları ile sürekli kendini tekrar eden ritüellerin belli bir çevre içinde ele alınması olarak toplumsal cinsiyet bilinci çerçevesinde çalışılmıştır.

Hearn son kitabı ‘Dünya’nın Erkekleri’nde (Men of the World: Genders, Globalizations, Transnational Times) bu tarz bir toplumsal cinsiyet bilinçliliğini farklı küreselleşmeler boyutunda ele almış, ulusötesi bir vurguyla finans, kapitalizm, pazarlama ile ekonomik ve yönetsel krizlerin odağına patriyarkayı geçirmiştir. Bizce böyle bir düşünüş biçimi Dünya’nın genelindeki mülteci krizleri bakımından da Türkiye’deki Suriyeli mülteciler bakımından da yararlıdır. Hearn’ün çalışmalarında da gösterdiği biçimde erkekler ve erkekliklere dair soruların sorulduğu çalışmalar, cinsiyet bilinçli olacak ve kronikleşmiş bir takım sorunların döngülerini değiştirecek potansiyelleri arttıracaktır.

Son olarak Hearn’ün sosyal bilim yaparken erkekler ve erkekliklerle ilgili salık verdiği sorular şunlardır: “Erkekler ekonomi, ordu, din, devlet ve akademiye nasıl kontrol ediyor, ve kontrolü elinde tutanlar hangi erkekler? En ayrıcalıklı ve en güçsüz erkeklerin durumu nedir? Kim interneti ve siber alanı kontrol ediyor? Erkeklerin hem kendileriyle ve hem de diğerleriyle,

⁴Erkek Muhabbeti topluluğuna <http://www.erkekmuhabbeti.com/> adresinden ulaşmak mümkündür.

⁵Biz Erkek Değiliz İnisyatifinin internet sayfası <http://bizerkekdegilizinsiyatifi.blogspot.com.tr/> dir.

cinsellik, beden, bakım ve duygular yönünden ilişkileri nasıl? Kadına yönelik farklı türlerdeki erkek şiddeti ne boyutta, vb.? Erkek pratiklerinin kadınlar, çocuklar ve birbirleri üzerindeki etkileri nelerdir?”(Akşit ve Varışlı, 2014b: 83).

3. ULUSÖTESİ YAKLAŞIMLAR

Hearn’ün çalışmalarında feminizm dışında, ancak keşimsellik ile beraber düşünülmesi gereken ve Hearn’ün bizzat kendisinin de bu işbirliğini önemseydiği bir diğer kavram ulusötesilik kavramıdır. Keşimsellik gibi sosyal bilimlerin farklı disiplinlerinde kendine yer bulan bu kavram, temel olarak ulus-devlet sınırlarını yok sayarak bireyleri ve bireylerin oluşturduğu toplumsal yapıları birbirine bağlar. Artık tek bir ulusa ait olma fikri yavaş yavaş erimekte ve yerini birçok farklı ulusun bir parçası olma ve bu farklı ulusların kültürlerini benimseme hali ortaya çıkmaktadır. Günümüz dünyasında birey farklı kültürlerin keşiminden ibarettir. Dolayısıyla tek tiplik yerini çoğulculuğa, sınırlar yerini sınırsızlığa, zıtlıklar yerini birleşmelere bırakmıştır.

Hearn, her ne kadar bu konuya (henüz) değinmemişse de, bu makalenin iki yazarı, ulusötesilik kavramının özellikle Suriyeli mülteciler konusunda oldukça yararlı olabileceğini, bu konunun ve beraberinde gelen sorunların, ulusaşırı teori ile ele alınabileceğini düşünmektedirler. Hearn’ün de belirttiği gibi, daha bildik konular olan erkeklerin ataerkillik ile birlikte etnik, dini, cinsel ve diğer güçlüklerin yanı sıra erkekler ile ilgili kalıplara, özellikle de Türkiye dışında inşa edilenlere, itimat etmenin tehlikesi gibi sorunlar mevcuttur. Elbette bunların çok daha detaylı analizi yapılmalıdır. Yani bu denemenin mütevazı hedefi, sorunların çözümüne bir nebze ışık tutacağını düşündüğümüz teorik bir arka plan çalışması olarak feminist eleştiri içinde erkekler ve erkeklikler çalışmalarına bilinçli, ulusötesi bakış açılarının önemli olduğu önerisinde bulunmaktadır.

Kuşkusuz bu şekilde türetilen soruların, Hearn’ün terminolojisini kullanacak olursak “toplumsal cinsiyet bilinçli” bir sosyal bilimler fikrinin temelini oluşturabilecek önemdeki sorular olup olmadığı yorumunu yapmak okuyucuya kalmıştır. Ulusötesi temaslar kurmanın, hem kültürel etkileşime olanak sağlayarak birbirinden yeni şeyler öğrenmek hem de farklı yerelliklerin değerini anlamak ve küreselleşmenin etkilerini yeniden gözden geçirmek açısından önemli olduğu yadsınamaz bir gerçektir (Hearn, 2015). 15 Mart 2011 yılında Suriye iç savaşının başladığı günden bu yana ülkelerini terk etmek zorunda kalan ve başta Türkiye olmak üzere, Ürdün, Lübnan ve Irak gibi komşu ülkelere sığınmaya başlayan Suriyeli mültecilerin durumu da ulusötesilik kavramına verilmesi gereken önemi pekiştirmektedir. Ancak özelde Suriyeli mülteciler ve genelde tüm ulusötesi araştırmaların çoğunda karşımıza çıkan bir dil sorunu mevcuttur. Bu tür araştırmaların uluslararası bir boyut kazanabilmesi için genelde İngilizce dilini kullanmak gerekmektedir ve Hearn’ün de altını çizdiği üzere İngilizce dili kimi zaman anlamı ortaya koymada yetersiz kalabilmektedir.

Elbette bu dilin de kendine özgü sınırlamaları var. Bu sorun doktora araştırmalarında da mevcut. Örneğin, bu konuda en bilgili olduğum Finlandiya ve İsveç’te doktora tezlerini İngilizce dilinde yazan insanların kendi dilleri olan Fince ya da İsveççe olan mülakatları, hem bu dillerde hem de İngilizce olarak yazmaları açık bir şekilde teşvik ediliyor. Bu ya farklı diller için iki farklı sütun şeklinde yapılıyor ya da son not veya ek kısmında belirtiliyor. Bu uygulamanın mükemmel olmadığını kabul ediyorum ama en azından orijinal metni okuyabilme olanağı sunması bakımından işe yarar bir uygulama. Çevirinin kendine has sınırlamaları var. Yayınlarda İngilizce’nin hakimiyetini kırmak için yaratıcı çözümler bulmamız gerekiyor, çünkü maalesef bu hakimiyet gittikçe kötüye gidiyor (Akşit ve Varışlı, 2014b: 84).

Ülkemizde hem Türkçe hem de aynı anda diğer dillerde yayın yapma imkanı sağlayan değerli dergilerin varlığı, Hearn’ün altını çizdiği bu sorunun birden fazla dil kullanımı ve çevirilerle

azaltılabileceğinin göstergeleridir. Ayrıca şunu da önemle belirtmeliyiz ki ulusötesi ve kesişimsellik çalışmaları çalışılan grupların kendilerini kendi dillerinde anlatmalarıyla mümkündür. Bunun sağlanması için ihtiyaç duyulan zeminler hazırlanmalı, iki veya daha çok dilde aynı anda çeviriler kullanılmalı, yayınlanmalıdır. Örneğin Suriyeli erkeklerin kendileriyle ilgili konuştukları, kendilerini anlattıkları bu tarz çalışmalar henüz yaygın olarak basılı olmasa da Suriyelilerle çalışan çeşitli sivil toplum kuruluşlarındaki meslektaşlarımız tarafından konferanslarda dile getirilmektedir. Biz bu tarz çalışmaların yaygınlaşması, ve bunların diğer dillere çevrilmesinin önemini yine ulusötesilik ve kesişimsellik bilinci içinde olduğunu savunuyoruz.

Nisan 2015’te Bilgi Üniversitesi’nde yapılan “Türkiye’deki Suriyeliler” Konferansı’nda İnsan Kaynakları Geliştirme Vakfı’ndan Alp Biricik’in ve Hamiş Suriye Kültür Evi’nden Şenay Özden’in anlattığı saha örnekleri, İltica ve Göç Araştırmaları Merkezi’nin (2013) hazırladığı rapor içinde Suriye’den gelenlerin anlatılarına geniş yer verilmesi bu gibi çalışmalara örnekler oluşturmaktadır. Benzer bir çalışma Sibel Kalaycıoğlu ve arkadaşları tarafından Almanya’ya giden erkekler, anlaşmalı evlilikleri ve geride kalan kadınlar üzerinden yürütülmüştür (Kalaycıoğlu vd., 2010). Önümüzdeki dönemde bu konuda daha çok çalışma yapılacağı ve yayımlanacağı tahmin edilmektedir.

Örneğin Hearn’ün doktora öğrencilerinden biri olan Alp Biricik (2014), yukarıda bahsi geçen konferansta, Suriye’den gelen LGBTİ’lerin ve özellikle gey erkeklerin çalışma yaşantısında tacize maruz kaldıklarını dile getirdiklerini aktarmış, Suriyeli göçmenlere yönelik psiko-sosyal destek amaçlı kurulan erkek gruplarından bahsetmiştir. Biricik, Hearn’ün de vurguladığı gibi bu sorunların daha çok kadın ve çocukların istihdam yaşantısındaki zorluklarda ortaya çıktığını ve erkeklerin benzer şikayetlerinin kadın ve çocukların şikayetleriyle birlikte ele alınması gerektiğini belirtmiştir.

Suriye’den Türkiye’ye göç eden genç erkeklerin çalışma yaşantısında karşılaştıkları maddi sorunlardan başka çalışmalarda da bahsedilmiştir (Akşit vd., 2016). Bu anlamda maddi sorunlar en önemli kesişimselliklerden biridir diyebiliriz. Göç alan bölgelerdeki yerel halkın hem göç ile gelenlerin emeğine düşük fiyat verdiği, hem de bunun genel olarak piyasayı düşürdüğünden yakındıkları bilinmektedir (Akşit vd., 2016). Suriyeliler ise zaten düşük yaşam şartları ve çalışma koşulları içinde yaşamakta ve Türkiye’dekilerin “para konusunu çok iyi bildiklerini” söyleyerek bir anlamda kendilerine düşük fiyat verildiğinin farkında olduklarını dile getirmektedirler. Bu önemli soruna her iki grubun bir benzerliği olarak da bakılabilir ve Suriye’den gelenlerden çözüm önerileri dinlenebilir diye düşünüyoruz.

4. SONUÇ

Hearn’ün de bahsettiği gibi erkeklik çalışmaları sadece erkek grupları kurmak ve kadınlardan ayrı olarak düşünülebilecek bir şey değildir. Bilakis bugüne kadar tarih pek çok bu tarz grupta doludur ve günümüzde de en çok korkulan gruplar bu türden, kadınları dışlayan ve erkeklere belli temel kurallar üzerinden nasıl erkek olabileceklerini söyleyen, gösteren ve pekiştiren gruplardır. Bu gruplar yine röportajda da söylenen üzere genelde tarih boyu dini gruplar olmuştur ve günümüzde de köktenci gruplar örnek gösterilebilir. Bu tarz gruplar bu çalışmada savunulduğu gibi, kadınlarla olan ilişkilerini anlatan tanıklıklarla, ulusötesilik ve kesişimsellik üzerinden tartışılmalıdır.

Bu tarz erkek grupları gibi sosyal hayatın tüm alanları yeterince derin bir şekilde birbirleriyle ilişkilendirilerek incelenmemektedir. Çevre sorunları ve iklim değişikliği meselesi de erkeklikler ve ulusötesilik içinde derinlemesine incelenmesi gereken konular arasındadır. Bu gezegenin geleceği hepimizin ortak kaygısı olmalıdır. Hearn’ün röportajda söylediği gibi Türkiye’de erkeklik ve erkeklikler deyince akla ilk militarizm gelmektedir ve militarizm her boyutuyla, enine boyuna çalışılmıştır (Altınay, 2004; Sünbuloğlu, 2013). Biz burada bu tarz araştırmaları yapabilmek için gerekli çok temel bir teorik altyapının oluşması için önemli

gördüğümüz ulusaşırılık, anadilde ifade ve çoklu dillerde yazın ve genel olarak feminizm konularında erkekler ve erkeklikler ile ilgili röportajın bir yeniden okumasını yapmaya çalıştık. Bizce günümüzde çalışılması gereken en önemli meselelerin başında mülteciler ve özelinde de Suriye’den gelenlerin çalışılması ihtiyacı yatmakta. Denilebilir ki genel anlamda, hem feminizmden gelen ve hem de sosyal bilim yapmaya dair bir tür tutuculuk vardır. (Hearn, 2011). Mesela erkekler ve erkeklikler üzerine çalışılan araştırmaların büyük kısmında bu, Avusturyalı sosyolog Raewyn Connell’in ortaya attığı ve kavramsal olarak tüm dünyada işleyen, erkeklerin kadınları tahakküm altına aldığı “küresel bir cinsiyet düzeni”ni işaret etmekte olan “hegemonik erkeklik” kavramıdır (1989; 1995; 2001). 2014’teki röportajda Hearn, bu durumun şaşırtıcı olduğunu belirtip hegemonik erkeklik kavramının erkekler ve erkeklikler incelemelerinde sadece bir bakış açısını yansıttığını ifade etmiş, alanda beden teorisi, sömürgecilik sonrası teoriler, bilim ve teknolojik yaklaşımlar gibi farklı bakış açılarını bir araya toplamaya duyulan ihtiyacı dile getirmiştir (Akşit ve Varışlı, 2014b).

Biz burada belki de tüm bunları bir araya getirecek bir kesişimsellik teorisini, ulusötesi bir yaklaşımın önemiyle ele almış olduk. Bizce teorik olarak yapılması gereken olabildiğince çok sayıda ve olabildiğince farklı açılardan bakarak, erkekler ve erkeklikleri anlamının farklı yollarını araştırmaktır. Elbette bu tarz çalışmalar vardır, ancak sayısı hala çok sınırlı kalmaktadır. Umarız düzenlenecek yeni konferanslar ve Suriye’den gelenlere yer verilmesiyle bu tarz çalışmalar artacaktır. Suriyeli mültecilerin, sağlık, barınma, eğitim vb gibi temel ihtiyaçları, başta Türkiye olmak üzere tüm dünya ülkelerinin hem kentsel hem de kırsal anlamda yönetim ve kalkınmalarında köklü ekonomik ve organizasyonel değişimlere gitmelerini gerektirmektedir. Burada önemli olan sadece ve neredeyse tutuculaşmış bir teoriye sahip olmanın aksine birbiriyle çelişen ve aynı zamanda bu çelişkiler üzerinden birbirini tamamlayan birden fazla teoriye sahip olmaktır. Bu açıdan bakıldığında sadece farklı ulusların yerelliklerini ön plana çıkaran değil belki de çok daha farklı kesişimsellikleri ve biraradalıkları tartışmak gereklidir. Belki de çalışılan özne olarak insanın kültürel, sosyal ve siyasal melezliklerini tartışmak, farklı kategorilerin birleşme noktalarını bulmak, yerellik vurgusunun değerini hiçbir zaman kaybetmeden bu birleşme ve bütünleşme noktalarını ön plana çıkarmak en doğrusudur. Başta bu makalenin çalışma alanı olarak erkekler ve erkeklikler çalışmalarında bir toplumsal kategori olarak erkekliği ve erkekleri anlamak ve daha sonra belki de sosyal bilimlerin ilgi alanına giren tüm konularda ve ana başlıklarda, ulusötesilik ve kesişimsellik vurgularından ödün vermeden kapsayıcı bir yaklaşımı benimsemek günümüzün sınırları muğlak coğrafyalarda yaşamını sürdüren toplumları analiz etmek için önemli ve de gereklidir.

KAYNAKÇA

Akşit, G. & Varışlı, B. (2014a). “Academic Female Subject Amidst Bourdieu’s ‘Habitus’ and Butler’s ‘Performativity’”, FEF Dergi, Maltepe Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, 2014-1 Toplumsal Cinsiyet Özel Sayısı, s. 32-44.

Akşit, G. & Varışlı, B. (2014b). “Türkiye’de Eleştirel Erkekler ve Erkeklikler Konusunu Feminizm İçinde Çalışmak: JeffHearn ile Erkekler ve Erkekliklere Ulusaşırı Yaklaşımlar Üzerine Yapılan bir Röportaj”, Fe Dergi: Feminist Eleştiri, Ankara Üniversitesi KASAUM, 2014-2, s. 80-86.

Akşit, G. & Varışlı, B. (2016). “Reading Jeff Hearn Through A Lens Of Intersectionality: A Critical Review”, FEF Dergi, Maltepe Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, s.161-170.

Akşit, G.; Bozok, M. & Bozok, N. (2016). “Zorunlu Göç, Sorunlu Karşılaşmalar: Hisar Köyü, Nevşehir’deki Suriyeli Göçmenler Örneği”, FEF Dergi, Maltepe Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi, s. 92-116.

Altınay, A.G. (2004). “The Myth of the Military-nation: Militarism, Gender, and Education in

Turkey", Palgrave New York: Macmillan.

Biricik, A. (2014). A Walk on İstiklal Street: Dissident Sexual Geographies, Politics and Citizenship in İstanbul, PhD Thesis, Linköping University.

Connell, R. (2005). Masculinities, University of California Press: Berkley.

Connell, R. (2001). "Studying Men and Masculinity Resources for Feminist Research Publication", Resources for Feminist Research, Vol. 29, No. ½.

Connell, R. (1998). Toplumsal Cinsiyet ve İktidar, Çev. Cem Soydemir, Ayrıntı: İstanbul.

Crenshaw, K. (1989). "Demarginalizing the Intersection of Race and Sex: A Black Feminist Critique of Antidiscrimination Doctrine, Feminist Theory and Antiracist Politics", University of Chicago Legal Forum, Vol. 1989, Iss. 1, Article 8.

Enloe, C. (2003). Muzlar, Plajlar ve Askeri Üsler: Feminist Bakış Açısından Uluslararası Siyaset, (Çev: Berna Kurt & Ece Aydın), İstanbul: Çitlembik Yayınları.

Hearn, J. & Hein, W. (2015). "Reframing Gender and Feminist Knowledge Construction, Marketing and Consumer Research", Journal of Marketing Management, 31(15-16),1626-1651.

Hearn, J., (2015). Men of the World: Genders, Globalizations, Transnational Times, London: Sage.

Hearn, J. (2014). "Sexualities, Organizations and Organization Sexualities", Organization, 21(3), 400-420.

Hearn, J. (2012). "Male Bodies, MasculineBodies, Men'sBodies: TheNeedfor a Concept of Gex", (Ed. B. S. Turner), Routledge Handbook of Body Studies, Routledge International Handbooks, s. 307-320, New York: Routledge.

Hearn, J. (2011). "Neglected Intersectionalities in Studying Men", (Ed. H. Lutz et al.), Framing Intersectionality: Debates on a Multi-faceted Concept in Gender Studies, s. 89-104 Farnharm: Ashgate.

Hooks, B. (2012). Feminizm Herkes İçindir: Tutkulu Politika, (Çev: Aysel Yıldırım, Berna Kurt, Ece Aydın, Şirin Özgün), İstanbul: BGST Yayınları.

Holmgren, E.L & Hearn, J. (2009). "Framing 'Men in Feminism': Theoretical Locations, Local Contexts and Practical Passingsin Men's Gender-conscious Positionings on Gender Equality and Feminism", Journal of Gender Studies, 18 (4),s. 403-418.

Kalaycıoğlu, S.; Çelik, K. & Beşpınar, F.U. (2009). "Gitmek mi Zor Kalmak mı?": Avrupa'ya Erkek Göçü ve Geride Kalan Kadının Gözünden Göç Deneyimi", Edebiyat Fakültesi Dergisi / Journal of Faculty of Letters, Cilt/Volume 27 Sayı/Number 1.

Kandiyoti, D. (1997). Cariyeler, Bacılar, Yurttaşlar: Kimlikler ve Toplumsal Dönüşümler, (Çev: Aksu Bora, Feyziye Sayılan, Şirin Tekeli, Hüseyin Tapınc, Ferhunde Özbay) İstanbul: Metis Yayınları.

Sancar, S. (2009). Erkeklik: İmkansız İktidar: Ailede, Piyasada, Sokakta Erkekler, İstanbul: Metis Yayınları.

Sünbülüoğlu, Y. (2013). "Hrant Dink Suikastı ardından Milliyetçi Tepkiler ve Erkeklik: Ulus-Devletlerin Resmedilişi ve Ulusötesileşme Süreçlerinin Sonuçları", ed. Hearn, Jeff ve Blagojević, Marina ve Harrison, Katherine., Ulusötesi Erkekleri Yeniden Düşünmek: (Milletler) Ötesi, Arası ve Çerçevesi, Londra: Routledge.

Şenlikoğlu, E. (1999). İslam'da Erkek, Ankara: Mektup Yayınları.